

146.949

148949

76

VIIHAR A BAKONYBAN

FORSTER GYÖRGY
REGÉNYE

A

DR.

VIIAR A BAKONYBAN

IRTA
FORSTER GYORGY

43058—1943. M. E. szám.

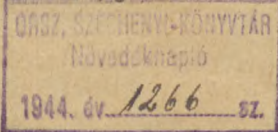

DR. ZAJZON BARNÁNÉ, KÖNYVKEZELŐ, BUDAPEST.

bc

146949

Minden jog fenntartva.

Kiadja: Dr. Zajzon Barnáné könyvkiadó Budapest.
III. Párisi utca 41. — Felelős kiadó: Dr. Zajzon Barna
Nyomatott: Globus Nyomda Mű utca Rt. Budapest. VI ker.
Aradi utca 3. — Felelős: vitéz Margittay Antal igazgató.

ELSŐ FEJEZET.

A vonat kerekei egyhangú zakatolással kattogtak az acélsíneken; jobboldalt a Balaton kék síkja nevezett fel az égre s az apró, virágos állomásokon aranybarna nyaralók integettek az utasoknak vidám gondtalansággal. Máthé Ferenc hátradőlt a plüss ülésen; hallgatta a vonat futásának ütemes zaját, gondolatai azonban messze kalandoztak.

Önmagát látta, mint apró, mezítlábas és masztos kölyköt, amint falkányi hasonló gyerek között gyors ügetéssel húz a közeli erdő felé; madártojás, málna és szainóca íze gyűlik a szájukban előre s nagy fellobogásukban eszükbe sem jut a vadőr fütykösének veszedelme. Azután villan a kép; átkopirozódik, mint egy film-montázs. Süvölvény már, félig kamasz és utoljára dézsmálja meg a főtiszték lugasszőlőjét. Szíve vadul ver, mert minden pillanatban felfedezhetik s a főtisztnek szőkehajú, csudaszép leánya van. Ha rajtakapnák, ha ő is látná, amikor kiadós káromkodás

közt elkergetik, úgy érzi, nem élne túl. Szinte most is megkönnyebbül, hogy akkor nem történt baj s ő zsákmányával boldogan mászott fel a rozszant bútorokkal és csíkos dunnákkal tömött szekér tetejébe. A kenetlen szekér kinosan csikorgott, éppen úgy, ahogy őbennük, a lelkükben is csikorgott, szűkült, majdnem fájt a félelem a bizonytalan jövő előtt.

Most hát hazamegy, egyenesen a szülőfalujába. Pedig nincs senkije ott, azon a hajdani szekéren kilencedmagával az egész Máthé család elköltözött Bakonyszegről. Mégis hazamegy; ő kérte ezt a küldetést s hogy sikerült elérnie, amit akart, úgy érezte, megapadhatatlan energia feszül benne. Hazamegy rendet csinálni ő, az egykori szénégető rég elfelejtett fia.

Ismét villant emlékeinek vetítőgépe.

Ez a mostani kaland alig három napja kezdődött, pontosan akkor, amikor a zalafoki tőgazdaság tervét bemutatta gazdájának, gróf Tarcaly Gedeonnak. A gróf személyében a legellentétesebb jellemvonások házasodtak össze; harmincezer hold ura volt, személyileg azonban kevesebbet költött bármelyik ispánjánál; politikus kariert futott be s nevét a legelismertebb műkritikusok között emlegették; idealistának tartot-

ék, ellenségei szerint azonban „íly zsidó veszett el benne”. Pillanatnyilag határozottan rosszkedvűnek látszott. Unott mozdulattal félretolta maga elől a terveket.

— Zala-fok, Zala-fok... mindig olyan helyekkel jönnek, ahol úgy sincs semmi baj. Segítenek ott, ahol nincs rá semmi szükség...

Máthé szeme kerekrenyilt.

— Bocsanat... a tervek elkészítésére éppen gróf úr adott utasítást.

— Igen? Nos, rosszul tettem, ha adtam. Zala-fok zsellérfalu, szinte egységesen a grófi föld törpe-bérleteiből és az uradalomból él. Szorgalmas, szapora, derék emberek; a tógazdaság csak húst jelent majd a mindennapi kenyérük mellé.

— Rájuk fér.

A gróf felállt.

— Félreért — mondta legyintve. — Nem irigyszem tőlük a tógazdaságot, akadnak azonban fontosabb tennivalók is. Itt van például Bakonyszeg, egyike legjobb gazdaságaimnak és mégis állandóan baj van vele.

Bakonyszeg.

A fiatal kultúrmérnök emlékezetében megvillant a különös falu, amelynek élete tele volt titkokkal, szenvedélyekkel és szenvedésekkel. Felfokozott kíváncsisággal nézett a grófra.

— Talán a szénégetők?

— Ugyan — legyintett Tarcaly — a szénégetők szerény, dolgoz emberek, a gazdák csinálnak minden galibát. A kapzsiságukkal, egykékükkel, irigységükkel, fukarságukkal. Pedig maholnap minden második ház ablakán rajta lesz a deszka. Cigarettára gyújtott, de alig szippantott kettőt-hármat, mindjárt el is nyomta a hamutartón.

— Folyton kellemetlenségeim vannak Bakony-szeg miatt. A gazdalegények, amelyik csak teheti, puskát szerez és rendszeresen irtják a vadjaimat. Tavaly egyikük és egy vadór között valóságos ütközet fejlődött ki. Végül a legény fejlődést kapott s a szülei most engem perelnek kártérítésért. Egy szociológiai munkában Bakonyszeget állítják oda az arisztokrácia kíméletlen földpolitikájának példájául. Szerintük az egyke oka a kevés föld, holott éppen a leggazdagabbak ragaszkodnak leginkább az egykékükhöz. És miért nem egykés a koldus szénégető?

A mérnök meghajolt.

— Ismerem a problémát, kegyelmes gróf, annál jobban, mert magam is bakonyszegi szénégető fia vagyok.

— Mit nem mond? — ütötte fel fejét a gróf. — Akkor hát feleljen őszintén: ön is bennem látja a hibát.

— Részben.

Tarcaly Gedeon cigarettásdobozt nyitott ki.

— Gyujtson rá és ha nem terhes, mondja el véleményét.

Máthé Ferenc kivett egy cigarettát; amíg rágyujtott, látszott az arcán, hogy gondosan mérlegeli mondanivalóit.

— Egyetemi éveimben — kezdte —, mint talán minden fiatalember az utolsó két évtized alatt, magam is átesem a szociográfia lázán. Természetes, hogy elsősorban a szülőfalum érdekelt, bár korán elkerültem onnan s az emlékeim sem valami ragyogók. Megállapítottam, hogy Bakonyszeg lakossága nem csupán vagyoni és gazdasági szempontból, hanem származását és faji tulajdonságait illetve is tűz és víz, ég és föld. Előbbiek az őslakók; szabadparasztlak iva-

cékai, főtulajdonságuk a rártartóság s a bakonyvár-
ajjai kanonok rend kancelláriájának elsárgult iratai
s erint közel két évszázadon keresztül kemény harc-
ban álltak a grófi családdal. Harcuk azonban csak
kifelé volt egységes; maguk között is állandóan mara-
kodtak leginkább a jogtalan haszonszerzés kedvéért
és a földéhség miatt.

— Látja, ez számomra is újdonság. Folytassa.

— A XIX. század elején két kolera-járvány pusztította végig a vidéket s a bakonyszegieket alaposan meglizedelle. Ezt a vérveszteséget később sem tudták kiheverni. A szabadságharc is apasztotta számukat s ráadásul a megmaradtak örökség, vagy vétel árán igyekeztek maguknak biztosítani az elpusztultak földjét. Így lassan egész szűk körre határolt s éppen ezért egészségtelen vagyoni versengés alakult ki.

— Nagyon érdekes. Folytassa, kérem.

— A grófi uradalmat — eléggé helytelenül — mindebből csak az érdekelte, hogy majorjai, erdői, szénégető telepei elnéptelenedtek. Ezelőtt vagy száz-húsz esztendővel kegyelmességed dédapja telepéseket hozatott, valószínűleg a már akkor is túlnépesedés jeleit mutató Partiumból, az Erdély előtti sík erdővi-

dekről. Ezek voltak az én őseim, edzett kemény munkához szokott, de a gvakorlati élet terén meglehetősen gyámoltalan emberfajta, amely szaporaságát új lakóhelyén is megőrizte. Telep-levelük ma is megvan a bakonyváraíjai kancelláriában, eszerint minden család kilenc mérő szántóföldre tarthatott igényt, de joguk volt egyéb szolgáltatásokra is. S alighanem itt kezdődött a baj.

— Az egyéb szolgáltatásoknál? — nézett fel a gróf.

Máthé megrázta a fejét.

— Ellenkezőleg: a földnél. A szapora faj közt ugyanis a kilenc mérő föld pár évtized alatt apró részekkékre töredezett. Élethez kevés, éhenhaláshoz sok volt ez a „vagyon“ s természetes, hogy a földéhes öslakók egymás után vásárolták fel a parcellákat. Így alakult ki lassan Bakonyszegben belül a teljes elkülönülés; a gazdák részét nevezik Bakonyszegnek, mellette a zsellérek házai a Szenesalja nevet kapták.

— Hm . . .

— Nehezen bizonyítható, de roppant valószínű, hogy a bakonyszegi egyke kialakulásában döntő szerepe volt a telepesek szaporaságának. A bakonysze-

giék észrevették, hogy a sok gyerek a föld elaprózódásához vezet s mert számukra az uradalom sem nyújtott kedvükre való munkalehetőséget, védekezni kezdtek a gyermekáldás ellen, eleinte valószínűleg csak szégyenkezve és titokban, később megszokásból, majd kérkedve és nyíltan...s nagyjában ez a helyzet máig is változatlan.

Tarcaly Gedeon bólogatott.

— Ez a diagnózis... de hol az orvosság?

— Sajnos — mosolygott Máthé —, a szociális nyavalyáknak nincsenek csodatevő szérumai. Két évszázad megrögzöttségét nem lehet egyik napról a másikra kiirtani az emberekből; én azonban bízom abban, hogy megfelelő gondoskodással...

— Úgy gondolja, hogy a szénégetőket kell erősíteni?

— Valahogy így; de vigyázni kell, nehogy újabb háborúság kerekedjen a két réteg között. Persze, ehhez pontosan ismerni kellene az emberek mai hangulatát.

A gróf felemelkedett.

— Mérnök úr, ön — amilyen sürgősen csak lehet — Bakonyszegre utazik. Hat héten belül jelentést

tesz és javaslatokat kérek. Ha parcellázást lát szükség-
gesnek, abba is beleegyezem.

Újabb cigarettára gyújtott s Máthé tudta, hogy
vége a kihallgatásnak. Másnap reggel felült a balatoni
gyorsvonatra.

MÁSODIK FEJEZET

Amikor megérkezett, az volt az első benyomása,
hogy Bakonyszeg felett megállt az idő; csak tán a
templom körül őrködő sudárfenyők lettek örgebbek s
a tágas téren nyújtózkodó itatókút ágasa még őszlő-
vérebb. A piroscserepes, hivalkodó gazdaházak során
túl nád- és zsindeletetők, majd egész a falu szélén,
ismét cserepes földreform házak, meg pár vitézi
telek. Ennyi volt az egész fejlődés; az erdőkoszorúztá
lankás völgy azonban az uradalmi földek felhántott
barna tábláival így is megejtően vonzó képet nyújtott
az alkonyat aranyporos ragyogásában.

Máthé nem értesítette az uradalmat érkezéséről,
mert nem akarta, hogy a készülő események híre őt
magát is megelőzze, gyalogszerrel vágott neki az út-
nak a gazdaházak széles utcáin át a Szenesalja koc-
mája felé. Tudta, hogy így alkonyattájt tett házat fog

találni s tudta azt is, hogy a tágas, alacsony ivó mögött aprócska vendégszoba húzódik meg. Sok utazó nehéz bőröndjeit cipelte addig valamikor. Perjést, a kocsmárost is megismerte; öregedett vagy húsz esztendő óta utolsó találkozásuk óta, szikár dereka azonban még mindig töretlen volt s öblös hangja az egykori eréllyel harsogott.

A mérnököt mindenesetre gyanakodva mérte végig; sőt, amikor meghallotta, hogy szállást akar, határozottan visszahúzódott.

— A gazda-körben jobb szobák vannak.

— Nekem jó lesz itt is — legyintett Máthé s hogy elvágja a vitát, természetes hangon rendelkezett. — Reggel majd hozassa be a bőröndömet az állomásról; most pedig enni szeretnék valamit.

Az ivó zsongása szempillantás alatt elhallgatott a párbeszédre; kíváncsi, zárt, majdnem ellenséges arcok pillantottak rá. Némelyik szenesen látszott, hogy már a harmadik-negyedik fröccsnél tart s Perjés fiatal szolgálója még egyre hordta a poharakat. A mérnök keserűet nyelt; a bor és a reggeli pálinka bizony gyenge oldala a „szenesek”-nek még akkor is, ha elfelejtette

róla tájékoztatani a grófot. Vállat vont; ez a baj olyan baj, hogy rögtön megszűnik, amint van miért kuporgatni. A hízó, a tehén, vagy pláne lovasfogat még a bornál is nagyobb úr errefelé...

Lassan, komótosan evett s hogy az emberek távolabb húzódtak tőle a poharaikkal, intett nekik.

— Tessék csak, kényelmesen... elférünk itt valamennyien.

— Jó nekünk így is... — szabadkoztak s hogy Máthé nem sietett továbbfűzni a szót, egyikük kibökte

— Ha meg nem sértem... az úr talán a Hangyához jött?

Máthé kényelmesen hátradőlt.

— Nem én. A paphoz, meg a jegyzőhöz se. Csak éppen hazaruccantam Bakonyszegre.

— Haza-e?

Hitetlenkedve bámultak rá. Máthé mosolyogva tolt el maga elől a tányért.

— Haza bizony. Itt születtem — s hirtelen átmutatott az ivó másik oldalára. — Az öreg Horváth Gergely bátyát például még most is megismerem. Emlekszem Perjés mesterre is, pedig ugyancsak régen jártam erre.

— Úgy .. úgy ... — hűmögtek a szavaira esendesen — oszt akkor miért nem a gazdakörbe ment a fiatalúr?

— Mert hátha még kidobnának — nevetett a mérnök. — Szenes volt ám az apám; Százkezű-Máthénak hívták Szenesalján.

— No, nézd csak ... — állt meg mellettük Perjés —, emlékszem rá. Csakugyan százkezű volt; olyan boronákat, meg kocsirudakat sikerített, hogy csuda. Mi lett vele?

— Velünk együtt átköltözött a berendesi uradalomba bognárnak; de később elvitte szegényt a szárazkőhögés.

— No, azt alighanem itt szedte össze, az Isten nyugosztalja.

Csend lett. Az emberek arcán fénylett az érdeklődés, de azért nem szóltak semmit. A kétkézi ember még a gazdánál is nehezebben melegszik, pedig nincs annyi vesztenivalója. Máthé nem is akart ajtóslól rontani a házba; elég volt mára, csak tárgyalják meg maguk között holnap estig, hogy Szenesalja neveltjéből is lehet nadrágos ember. Csendesen jóéjszakát kívánt és Perjés mögött elballagott a szobájába..

Mathé vállat vont; a tiszttartó pedig kérdés nélkül tovább beszélt.

— Látod, ez is jellemző dolog Bakonyszegre. Az öreg Kocsis, amikor idekerült, valami rokonféléje volt az akkori bírónak. Hamarosan beletalálta magát az emberi viszonyokba; körülnézett a lányosházak között, elvette az egyik nagygazda lányát. Ezzel elérte azt, hogy a gazdák úgy félig-meddig befogadták maguk közé, most azonban már kezd neki túlsok lenni a jóból. Eszternek ugyanis a legmódosabb gazdapár egyike, Orbán Sándor kezdte tenni a szépet. A gazdák közvéleménye szerint egy ilyen házasságot nem lehet visszautasítani, annál kevésbé, mert a falu saját fizetett alkalmazottjának tekini a tanítót s eszerint a lány szempontjából társadalmi előrelépésnek tartja az esküvőt. A visszautasítás szégyene pedig könnyen bolondot tehet azzal az Orbán-fiúval.

— Hát menjen hozzá az a leány. Az efféle falusi irágszálak örökké mesebeli hercegekről álmodoznak.

A tiszttartó nevetett.

— Ez nem. Meglepően nyílteszű, igaz, hogy macs is egy kicsit. Itt az uradalomban a zöldkeresztes fővért helyettesíti. Négy méter fát, meg hat mérő sze-

met kap érte. Azon most nyúlfarmot telepít... ahogy mondja

— Pedig okosabban tenné, ha gyereket szülne nyúlfiaztatás helyett.

A kalapja után nyúlt. A tisztartó csodálkozva nézett rá.

— Csak nem akarsz gyalog menni?

— Sőt, éppen azt akarom. Tudod, aki szociológiai foglalkozik, ne üljön kocsira soha. A magasból egészen másként festenek a dolgok, mint az árokpart mellől.

Kezefogott a gazdatiszttal, átvágott a tanyaudvaron és felfelé indult egy vízmosás medrében a friss írtás felé. Túl a sűrű, sárguló bokrokon, amerre a nap fehér sugárözöne a hegytetőt reflektározta, kék füstcsikok jeleztek a szénégetők munkahelyeit. Baloldalt régebbi kitermelésű erdő lankázott a völgynek, a falu felé. A szűk csapáson egyszercsak lépések roppantak meg mögötte s egyik oldalsővényről Kocsis Eszter topant eléje. Kerékpárját most is maga mellett tolta; ez alkalmasínt rendes szokása lehetett a szeszélyesen emelkedő dűlőutakon.

ogya
lne
né-
ol-
as-
ok-
va-
riss
ap-
st-
alt
ali
ak
pp-
ez
el-
A találkozás olyan váratlan volt, hogy mind a ket-
ten megtorpantak tőle Máthé nevére emelt kalapot.

— Csaknem azt hittem, hogy lesipuskással ke-
rültem össze.

— Az sem ritkaság erre felé; de azért ne kíváncsion
találkozni velük. Igen könnyen vállhoz kapják a
fegyvert.

— Tudom — intett derűsen Máthé —, valamikor
nekem is legfőbb vágyam az volt, hogy orvvadásznak
csaphassak fel az uradalmi erdőkben.

Továbbindultak a keskeny ösvényen. A leány ment
elől, de minduntalan visszafordult s ilyenkor ruhájuk
szinte súrolta egymást. Máthé megtudta, hogy Eszter
új iparágat vezetett be a Szenesalja nebulói között:
vargánya-gyűjlésre szervezte meg őket s a szárított
gomba eladását is sikerült biztosítani a szövetkezeten
keresztül. Egy beteg tanyái asszony meglátogatása
után, most erdei „munkásainak“ ellenőrzésére indult.

A leány valóban jókedvű, talpraesett teremlésnek
bizonyult. Olyan elfogulatlanul fecsegett, mintha egész
életét budapesti társaságokban töltötte volna; témái
azonban természetesen a fatu problémái közül kerül-
tek ki. Máthé, aki először pár sablonos szónak képzelte

találkozásukat, rövid negyedóra alatt rájött, hogy Eszternél hasznosabb tájékoztatót keresve sem találhatna. Mire az ösvényről a szélesebb szekérútra értek, már régi barátokként vitatkoztak.

A szekérútról ismét ösvény vezetett tovább a szén-égetők tanyája felé; az ösvényt azonban szakadékszerű, széles vízmosás választotta el a szekérúttól. Máthé elvette a leánytól a kerékpárt, átlendítette a túlsó oldalra, azután visszanyúlt Eszterért. Eszter nevetve ugrott, lába azonban kissé megcsúszott valami kiálló gyökérben s a megtört lendület pár tizedmásodpercere szinte a mérnök melléhez tapasztotta. Azután máris talpraállt és nevetve kapaszkodott fel az ösvényre.

A magas parton azonban elfojtott sikoltással hirtelen megállt. Máthé Ferenc hökkent kíváncsisággal tekintett utána.

Pár lépéssel távolabb, még az ösvényen, de félig eltakarva a cserjéktől, középtermetű, vérmesarcú, szélesvállú férfi állt. Vadászkalapot, rövid bekecsot és sárga csizmát viselt s arcán olyan vad indulat tükröződött, hogy Máthé önkéntelenül előrelépett a leány és a férfi közé.

De nem történt semmi. A férfi pár pillanatra vil-

lámbló szemmel nézte őket; azután ujját a kalapja szé-
léhez bökte, sarkonfordult és elesőrlélett.

— Hát ezt meg mi lelle? — nézett Máthé csodál-
kozva a leányra.

Eszter fülig vörösen, zavartan babrált a kerék-
párjával. Gyorsan, szinte hadarva beszélt.

— Most nincs időm... ne haragudjon... siet-
nem kell. Majd egyszer, máskor... talán elmondom.

Kezet sem nyújtott. Néhány lépést csaknem sza-
ladva tolta kerékpárját egy Máthé előtt még ismeret-
len ösvény felé, majd feliendült a nyeregbe és a kö-
vetkező másodpercben eltűnt az irtás cserlyéi között.

Máthé Ferenc elgondolkozva, hosszan nézett
utánna. Azután vállat vont és gyors léptekkel foly-
tatta útját. Körülbelül sejtette, hogy a vad legény a
visszautasított vőlegény-jelölt lehetett s ezért még
örült is, hogy Eszter olyan gyorsan elkarikázott. Semmi
kedvet sem érzett ugyanis ahhoz, hogy vállalt munká-
ját holmi váratlan kalandokkal befolyásolni engedje.

De alig ment tovább húsz-harminc lépést, hirtelen
ismét lépések roppantak meg előtte egy ismeretlen ol-
dalösvényen. Első pillanatban azt hitte, hogy a vad-
képű fickó került eléje, azután megnyugodva indult

tovább. Magas szál, szélesvállú szénégetőlegény alakja bontakozott ki a sűrüből s amint közelért, megbillentette a kalapját.

— Jónapot adjon Isten.

— Jónapot...

— Az úr tán a szénégetőkhöz igyekszik?

— Oda.

— Az uradalomból?...

Máthé meglepődve pillantott fel.

— Honnan tudja?

— Csak úgy vélem — húzódott vissza a legény, azután, hangjában letagadhatatlan, forró indulattal, hozzátette. — Azt mondják, földet osztani jött a szegénységnek.

A mérnök fütttyentett. Na, meg kell adni, hogy Bakónyszegen ugyancsak gyorsan jár a hír. Bár igaz, a tisztartóval történt beszélgetést két-három belső cseléd is meghallhatta.

— Nem megy az olyan könnyen — mondta kurtán, nehogy indokolatlan reménykedéseket keltsen.

A legény rábólintott.

— De nem ám. Tudjuk mi azt jól. Aztán könnyen kútba is eshet, ha az úr a tilosban cselleng.

— Micsoda?

— No, mert a gazdanép sem fél ám a somfabótól. Ha földet akar osztani, könnyen összeröffenek ellene s még ürügy is akad a tanítójék portáján. Láttam, amit láttam.

— Non...

Máthé Ferenc nem tudott mit felelni; a legény meg jóindulatú, barátságos jóakarattal fordult egészen feléje.

— Csakhogy, azért ám nem kell félni. Majd mi is kinyithaljuk a szemünket, aztán, ami ránk tartozik, ránk is bízhatja az úr. Olyan igaz, mint hogy Mátyás Gergő a nevem.

Ismét megbillentette a kalapját, megfordult és becsörtetett a sűrűségbe. Széles vállával úgy tördelte a gallyakat, mint egy öreg vadkan. A mérnök elámulva nézett utána. Csak most kezdte belátni, hogy ennek a föld büvöletében élő népléleknek szédítő mélységeit még ő sem ismeri eléggé...

NEGVEDIK FEJEZET

Az öt szál soványlegényből álló cigánybanda már húzta a sarokban s a gazdakör kisebb szobájában már

megalakultak a kártyázó öregek társaságai, amikor Máthé Ferenc belépett. Szeme kutatva nézett végig a tömegben. Kocsis Esztert kereste, aki apja, a tisztartóék és a szomszédból átrándult közjegyző-család társaságában egészen elől ült a „zenekar“ közelében. Orbánék sokkal távolabb telepedtek le s ez a tudat megnyugtatta. Tíz nap óta ugyanis, amióta Máthé megérkezett, Bakonyszegen ismét robbanásig feszült a helyzet; a szenesek — a várható föld reményében — utolsó szál emberig az uradalomba tódultak s a gazdánép minden szitok és fenyegetés ellenére is munkások nélkül maradt. A módosabb legények — csupa rettegve féltett „egyke“ valamennyi — sokkal jobban kedvelték az orv-vadászatot, meg a kuglit az ekeszarvánál s nem csináltak titkot abból, hogy szívesen móresre tanítanak az engedetlen zseliéreket. De eddig még nem történt baj; a helyzet feszültségét csak a naponként feltűnedező csendőrfárörök érzékeltették.

Máthét a véletlen néhányszor szembevitte Orbán Sándorral, a legény azonban félrefordította a fejét. Úgy tett, mintha nem tudott volna róla, hogy a mérnök mindennapos vendég lett a tanítóék udvarházában. Pedig Máthé Ferenc akkor már nem kerülte, sőt in-

kább kereste a találkozást; mintha a Szenesalja régi gyermeke kelt volna életre benne, dühös féltékenységgel óvta Esztert a gazdalegénytől.

Nem ment végig a termen, hanem megállt a bejárat mellett. A cigány éppen tuszt húzott, majd egy divatos tangó állítólagos dallamára zendített rá és a fiatalság táncolni kezdett. Eszter előtt egy gazdalegény ütötte össze a sarkát s amikor a leány felállt, táncpartnere szeméből egyetértő mosoly villant Orbán Sándor felé.

— Összebeszéltek s valószínűleg ellenem — gondolta Máthé és elmosolyodott.

Már mozdult a lába, hogy a tisztartóékhöz telepedjen, amikor darabos kéz nehezedett a vállára. Visszafordult. Szalay István, a községi esküdtek egyike állt mögötte.

— Adjon Isten.

— Jó estét.

— Szép a mérnök úrtól, hogy megtisztelt bennünket. Ha meg nem sértem, tán inna velünk egy kis pohárral.

Tangja túlzottan csedes volt, majdnem alázatos; pedig Máthé tudta, hogy sértésnek vennék a vissza-

intásfást. Pillanatra melege lett; lehet, hogy a gazdák ezt az alkalmat választották ki a „föld ügy” végleges elintézésére: ebben az esetben nehéz lesz komolyabb összekoccanás nélkül megúsznia a dolgot. Szó nélkül megfordult és letelepedett az üregek mellé a sarokba.

Vagy öten ültek együtt a legmódosabb gazdák közül: előttük földceis poharakba édes „kevert”. Nehezen indult a szó.

— Ügy mondják — kezdte Szalay —, hogy a nagyságos úr idevaló, Bakonvszegre.

— Jól mondják — mosolygott Máthé —, az apámat „Százkezű Máthénak” hívták.

— No lám. Mégis mekkora úr lett. Tán meg sem látja a magunkfajta szegény polgárt.

— Akkor nem lennék itt.

Az egyik reszketőfejű, acél-arcú öreg előre hajolt. Látszott rajta, hogy kissé elveszítette uralmát az idegei fölött.

— Azt mondják, földet oszt a gróf úr a Szenes-alja népsége közt. A nagyságos úr meg a megbízottja.

— Valahogy úgy van — bólintott Máthé

Az öreg hangja megrekedt, amint rábólintott.

— Szegény nőiség az, tetűjük sincs, nemhogy pénzük lenne.

— Nem mindig a pénz a fontos.

— Akkor hat minek parcelláz a gróf?

A kérdés nyíltan esattant, most először, mióta Máthé megérkezett. Nyíltan kellett felelni rá.

— Nem a pénz kell neki, hanem azt akarja, hogy a Szenesalja szapora népe is boldogulni tudjon.

— Úgy...

Csend lett. Az arcok megingadhatatlanul, kökeményen meredtek egymásra. Azután megint Szalay törte meg a némaságot.

— Azután velünk, gazdákkal, mi lesz? Ránk nem gondol a gróf? Hiszen már sem tudunk egy nyomorult kapást sem fogadni...

Máthé bólintott.

— Az bizony baj. A végén kénytelenek lesznek maguk kapálni.

— Ha győznénk...

— Miert ne győznék, ha a szeneseknek még uradalmi munkára is jut?

A kérdés súlytalanul hangzott el. Szalay István felemelte a fejét.

— A szeneseknek könnyű. Azok annyian vannak,
mint a szúnyogok...

— Persze, persze...

A mérnök hangja megerősödött.

— Magukon függ, gazda uraim. Én zsellér-gyerek voltam, zsellérként éltem, de kitanultam mérnöknek. A maguk fiai földművelők, annak születtek, de úgy akarnak élni, mint a főszolgabíró. Hát jegyezzék meg: mindenki haladhat, gyarapodhat ebben az országban, de csak akkor, ha a maga hivatását teljesítette. Ha maguknak is volna öt-hat gyerekük, mint a „szenesek“-nek, jutna kéz a kukoricakapálásra s lehetne az egyikből ügyvéd, a másikkól kovács, vagy kereskedő. Tudnának gyarapodni, ha nem itt, akkor másutt. Magukra vessenek...

Felállt és magukra hagyta a megrökönyödött társaságot.

A teremben még javában állt a tánc. Eszter ebben a pillanatban Orbán Sándorral táncolt, de mire Máthé a terem közepére ért, egy másik gazdalegény éppen „lekérte“.

Orbán és Máthé a táncolók feje fölött farkasszem néztek néhány másodpercre. Azután Máthé be-

lépett a táncolók gyűrűjébe és meghajította magát a tanító lánya előtt.

ÖTÖDIK FEJEZET

A zene elhallgatott. A nap szikrázva sütött a verandán. Máthé idegesen nyomta el cigarettaját a hamutartón.

— Be kell vallanom, kedves Eszter, hogy tévedtem. Én nem akartam vért, gyászt, szomorúságot. S hogy így történt, annak az oka . . .

— Én vagyok . . . tudom . . .

Kocsis Eszter hangja tisztán csendült. Máthé komolyan bólintott rá.

— Maga az oka, bár akaratlanul. Azzal a szándékkal jöttem ide, hogy békét és rendet teremtek. Nem gondolhattam, hogy magával találkozom s hogy maga . . . hogy én . . .

Elhallgatott, mert a lány karjára tette a kezét.

— Írja csak meg a jelentését, Ferenc. Őszintén, úgy, ahogy volt. Írja meg, hogy talált egy lányt, aki vére felével a gazdák közé tartozott. A másik fele azonban az apja vére, a népé volt, a nemzet napszá-

mosaé. Ez a lány minden idegszálával érezte a pusztulás borzalmasságát és nem akart beállni a pusztítók sorába. Inkább vállalja Szenesalja népének sorát — olyan férfi mellett, akit szeret.

— Eszter...

A lány mosolygott, valami különös, földöntúli mosolygással. Talán felelt volna valamit, de Máthé szája a szájára tapadt és belefojtotta a lélekzetét.

A nap sütött a veranda fölött s messziről feléjük hangzott a templom üde, litániára hívó harangszava.

— VÉGE —

sz-
ztf-
or-

úli
hé

ik
va.

Forgalomba hozza:
Lennert János könyvterjesztő
Budapest

GLOBUS, BUDAPEST

